

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อศึกษาและค้นหารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (Causal Model) ของตัวแปรต่าง ๆ ที่ส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อขวัญในการปฏิบัติงานของครูมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตัวแปรสาเหตุมีจำนวนทั้งสิ้น 9 กลุ่ม ประกอบด้วยกลุ่มตัวแปร บุคลิกภาพของผู้บริหาร มนุษยสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ความพอใจในนักเรียน สภาพการปฏิบัติงาน สภาพแวดล้อมภายนอกโรงเรียน ลักษณะทั่วไปของโรงเรียน ลักษณะของงานที่ครูรับผิดชอบ สถานภาพส่วนตัวของครู และทัศนคติของครู ตัวแปรสาเหตุทั้ง 9 กลุ่มนี้ จำแนกเป็นตัวแปรย่อย รวมทั้งสิ้น 39 ตัวแปร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามและแบบวัด จำนวน 9 ฉบับ คือ (1) แบบสอบถามบุคลิกภาพของผู้บริหาร (2) แบบสอบถามมนุษยสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน (3) แบบสอบถามความพอใจในนักเรียน (4) แบบสอบถามสภาพการปฏิบัติงานประกอบด้วย ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก นโยบายและการบริหาร โอกาสความก้าวหน้า และลักษณะการปฏิบัติงานของผู้บังคับบัญชาชั้นต้น (5) แบบสอบถามสภาพแวดล้อมภายนอกโรงเรียนประกอบด้วย ด้านสภาพแวดล้อมทางบ้าน ความรับผิดชอบในครอบครัวของครู สภาพชุมชนรอบ ๆ โรงเรียน และความปลอดภัยในชุมชน (6) แบบสอบถามสภาพแวดล้อมของโรงเรียนประกอบด้วยลักษณะทั่วไปของโรงเรียน และลักษณะของงานที่ครูรับผิดชอบ (7) แบบสอบถามสถานภาพส่วนตัวของครู (8) แบบวัดทัศนคติประกอบด้วย แบบวัดทัศนคติต่อวิชาชีพ แบบวัดทัศนคติต่อโรงเรียน แบบวัดทัศนคติต่อชุมชนรอบ ๆ โรงเรียน และแบบวัดทัศนคติต่อเพื่อนร่วมงาน กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม เป็นครูมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวนที่ใช้ในการวิเคราะห์ 1,036 คน ได้มาโดยวิธีสุ่มตัวอย่าง จำแนกกลุ่มตามจังหวัดและขนาดของโรงเรียน ผลจากการตอบแบบสอบถามและแบบวัด ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis)

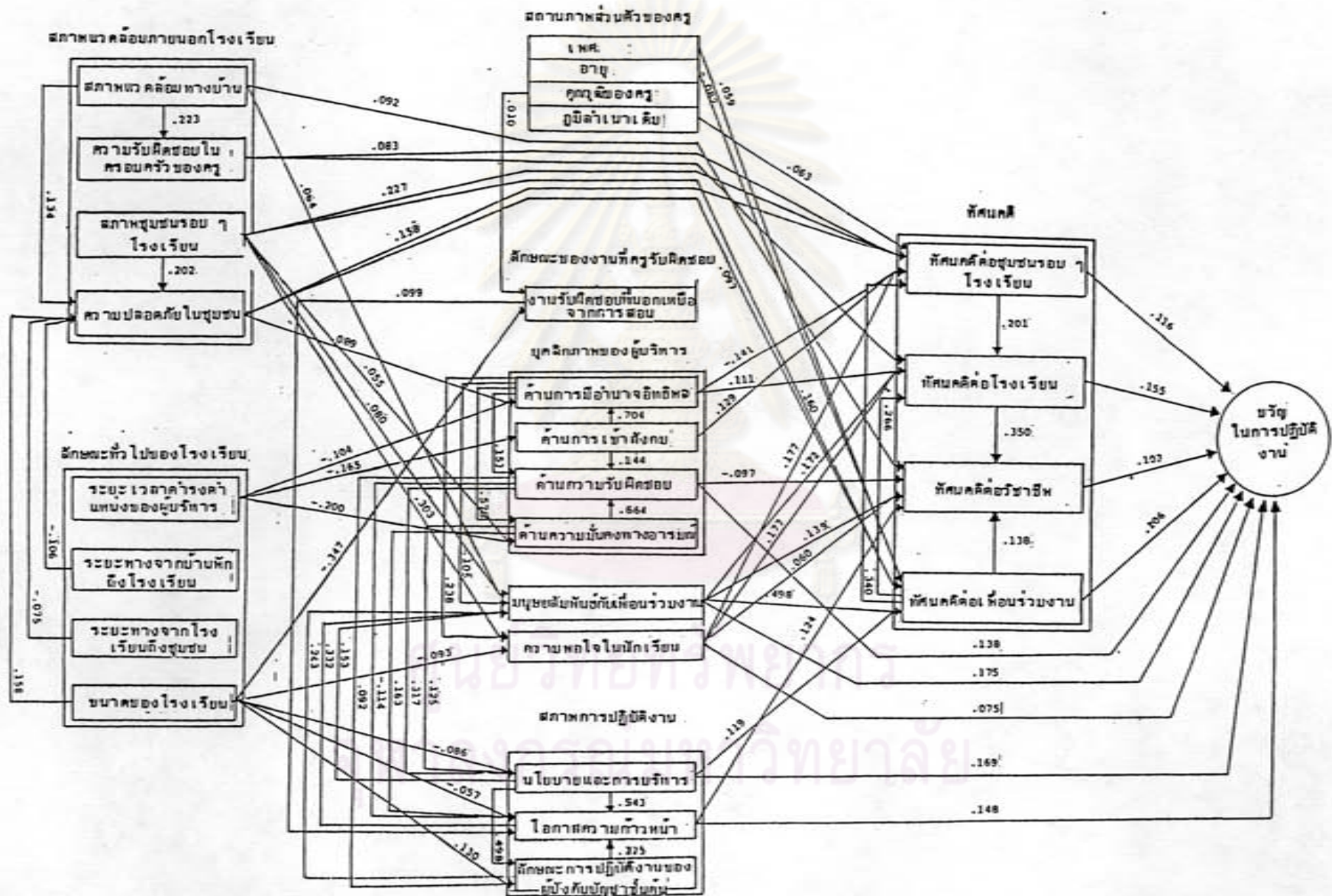
ผลการวิจัย

ผลสรุปจากรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปร

1. จากผลการวิจัยได้รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (Causal Model) ค่อยวิจัยในการปฏิบัติงานของครูมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จากตัวแปรสาเหตุด้านบุคลิกภาพของผู้บริหารโรงเรียน มนุษย์สัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ความพอใจในนักเรียน สภาพการปฏิบัติงาน สภาพแวดล้อมภายนอกโรงเรียน ลักษณะทั่วไปของโรงเรียน ลักษณะของงานที่ครูรับผิดชอบ สถานภาพส่วนตัวของครู และทัศนคติของครู โดยที่วิจัยในการปฏิบัติงานของครูมีความสัมพันธ์กับตัวแปรเหล่านี้ รวม เป็นค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ .845 ดังปรากฏผลดังแสดงในแผนภูมิที่ 11

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 11 รูปแบบโดยสรุปของระบบสาเหตุของขวัญในการปฏิบัติงานของครูมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

2. รูปแบบของระบบสาเหตุของขวัญในการปฏิบัติงานของครูมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ดังแสดงในแผนภูมิที่ 11) สรุปส่วนที่สำคัญได้ดังต่อไปนี้

2.1 ตัวแปรที่ส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อขวัญในการปฏิบัติงาน มีจำนวน 8 ตัวแปร เรียงตามปริมาณผลรวมของผลทางตรงและทางอ้อมจากมากไปหาน้อย ดังนี้

- 2.1.1 นโยบายและการบริหาร
- 2.1.2 มนุษยสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน
- 2.1.3 โอกาสความก้าวหน้า
- 2.1.4 คุณลักษณะของผู้บริหารด้านความรับผิดชอบ
- 2.1.5 ทัศนคติต่อเพื่อนร่วมงาน
- 2.1.6 ทัศนคติต่อโรงเรียน
- 2.1.7 ทัศนคติต่อชุมชนรอบ ๆ โรงเรียน
- 2.1.8 ความพอใจในนักเรียน

2.2 ตัวแปรที่ส่งผลทางตรงอย่างเดียวต่อขวัญในการปฏิบัติงานมี 1 ตัวแปร คือ

- 2.2.1 ทัศนคติต่อวิชาชีพ

2.3 ตัวแปรที่ส่งผลทางอ้อมอย่างเดียวต่อขวัญในการปฏิบัติงานมีจำนวน 17 ตัวแปร

เรียงตามปริมาณผลทางอ้อมจากมากไปหาน้อย ดังนี้

- 2.3.1 คุณลักษณะของผู้บริหารด้านความมั่นคงทางอารมณ์
- 2.3.2 คุณลักษณะของผู้บริหารด้านการมีอำนาจอิทธิพล
- 2.3.3 คุณลักษณะของผู้บริหารด้านการเข้าสังคม
- 2.3.4 สภาพชุมชนรอบ ๆ โรงเรียน
- 2.3.5 ลักษณะการปฏิบัติงานของผู้บังคับบัญชาชั้นต้น
- 2.3.6 ระยะเวลาดำรงตำแหน่งของผู้บริหาร
- 2.3.7 ความปลอดภัยในชุมชน
- 2.3.8 ขนาดของโรงเรียน
- 2.3.9 สภาพแวดล้อมทางบ้าน
- 2.3.10 ความรับผิดชอบในครอบครัวของครู

- 2.3.11 งานรับผิดชอบที่นอกเหนือจากการสอน
- 2.3.12 อายุ
- 2.3.13 ภูมิสำเนาเดิม
- 2.3.14 เพศ
- 2.3.15 ระยะทางจากบ้านพักถึงโรงเรียน
- 2.3.16 ระยะทางจากโรงเรียนถึงชุมชน
- 2.3.17 คุณวุฒิของครู

ตัวแปรต่าง ๆ เหล่านี้ส่งผลเชิงนิมิตหมายต่อขวัญในการปฏิบัติงาน ยกเว้นระยะเวลาดำรงตำแหน่งของผู้บริหาร ขนาดของโรงเรียน อายุ ระยะทางจากบ้านพักถึงโรงเรียนและระยะทางจากโรงเรียนถึงชุมชน ที่ส่งผลเชิงนิเสธต่อขวัญในการปฏิบัติงาน

ผลสรุปจากการคำนวณหาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรที่ศึกษา ที่มีผลต่อขวัญในการปฏิบัติงาน

จากการคำนวณปริมาณผลทางตรง ปริมาณผลทางอ้อมและปริมาณผลรวมของผลทางตรงและผลทางอ้อม จากตัวแปรต่าง ๆ ที่ศึกษา ที่มีผลต่อขวัญในการปฏิบัติงานของครูมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้ผลดังนี้

1. ลักษณะการส่งผลต่อขวัญในการปฏิบัติงานของครูนั้น เมื่อพิจารณาปริมาณผลรวมของผลทางตรง และผลทางอ้อมจากตัวแปรต่าง ๆ ที่ศึกษา สรุปได้ดังนี้

1.1 ตัวแปรที่มีปริมาณผลรวมที่ส่งผลต่อขวัญในการปฏิบัติงานของครูมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ สูงที่สุด เกิน .4 ขึ้นไป มีเพียงตัวเดียว คือ นโยบายและการบริหาร

1.2 ตัวแปรที่มีปริมาณผลรวมอยู่ในระดับสูง ตั้งแต่ .2 ขึ้นไป แต่ไม่ถึง .4 มีจำนวน 7 ตัว คือ

- 1.2.1 มนุษย์สัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน
- 1.2.2 บุคลิกภาพของผู้บริหารด้านความมั่นคงทางอารมณ์
- 1.2.3 โอกาสความก้าวหน้า
- 1.2.4 บุคลิกภาพของผู้บริหารด้านการมีอำนาจอิทธิพล
- 1.2.5 บุคลิกภาพของผู้บริหารด้านความรับผิดชอบ

1.2.6 บุคลิกภาพของผู้บริหารด้านการเข้าสังคม

1.2.7 ทักษะติดต่อเพื่อนร่วมงาน

1.3 ตัวแปรที่มีปริมาณผลรวมอยู่ในระดับ .1 ขึ้นไป แต่ไม่ถึง .2 มีจำนวน

7 ตัว คือ

1.3.1 ทักษะติดต่อโรงเรียน

1.3.2 สภาพชุมชนรอบ ๆ โรงเรียน

1.3.3 ทักษะติดต่อชุมชนรอบ ๆ โรงเรียน

1.3.4 ความพอใจในนักเรียน

1.3.5 ลักษณะการปฏิบัติงานของผู้บังคับบัญชาชั้นต้น

1.3.6 ระยะเวลาดำรงตำแหน่งของผู้บริหาร

1.3.7 ทักษะติดต่อวิชาชีพ

1.4 ตัวแปรที่มีปริมาณผลรวมอยู่ในระดับไม่ถึง .1 มีจำนวน 11 ตัว คือ

1.4.1 ความปลอดภัยในชุมชน

1.4.2 ขนาดของโรงเรียน

1.4.3 สภาพแวดล้อมทางบ้าน

1.4.4 ความรับผิดชอบในครอบครัวของครู

1.4.5 งานรับผิดชอบที่นอกเหนือจากการสอน

1.4.6 อายุ

1.4.7 ภูมิลำเนาเดิม

1.4.8 เพศ

1.4.9 ระยะทางจากบ้านพักถึงโรงเรียน

1.4.10 ระยะทางจากโรงเรียนถึงชุมชน

1.4.11 คุณวุฒิของครู

2. ตัวแปรที่มีปริมาณผลทางตรงสูงที่สุด คือ นโยบายและการบริหาร รองลงมา คือ มนุษยสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน โดยมีปริมาณผลทางตรงเท่ากับ .175 และ .169 ตามลำดับ

3. ตัวแปรที่มีปริมาณผลทางอ้อมสูงที่สุด คือ บุคลิกภาพของผู้บริหารด้านความมั่นคงทางอารมณ์ รองลงมาคือ บุคลิกภาพของผู้บริหารด้านการมีอำนาจอิทธิพล โดยมีปริมาณผลทางอ้อมเท่ากับ .273 และ .265 ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

ในการอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอ เสนอประเด็นการค้นพบที่สำคัญ 2 ประเด็น คือ ข้อค้นพบในการอธิบายขวัญในการปฏิบัติงานของครูมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และผลสรุปของความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ จากตัวแปรที่นำมาศึกษาดังต่อไปนี้

1. ข้อค้นพบในการอธิบายขวัญในการปฏิบัติงานของครูมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ตัวแปรสาเหตุต่อขวัญในการปฏิบัติงานมีทั้งสิ้น 9 กลุ่ม ประกอบด้วยกลุ่มตัวแปร บุคลิกภาพของผู้บริหาร มนุษยสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ความพอใจในนักเรียนสภาพการปฏิบัติงาน สภาพแวดล้อมภายนอกโรงเรียน ลักษณะทั่วไปของโรงเรียน ลักษณะของงานที่ครูรับผิดชอบ สถานภาพส่วนตัวของครูและทัศนคติของครู จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล ปรากฏว่า ขวัญในการปฏิบัติงานของครูมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีความสัมพันธ์กับ ตัวแปรเหล่านี้ทั้งหมด เป็นค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ .845 ซึ่งหมายความว่า ตัวแปรทั้งหมด มีความสัมพันธ์ต่อขวัญในการปฏิบัติงานของครูมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ อยู่ในระดับสูง สามารถร่วมกันอธิบายขวัญในการปฏิบัติงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 ได้ประมาณร้อยละ 71 ซึ่งข้อค้นพบในส่วนนี้ทำให้มั่นใจได้ว่า ตัวแปรเชิงสาเหตุที่สำคัญต่อขวัญในการปฏิบัติงาน จะเป็นตัวแปรที่ปรากฏในรูปแบบที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

2. ผลสรุปของความสัมพันธ์เชิงสาเหตุจากตัวแปรที่นำมาศึกษาต่อขวัญในการปฏิบัติงานของครูมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ในรูปแบบของผลทางตรง และผลทางอ้อมจากตัวแปรต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อขวัญในการปฏิบัติงานของครูมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งได้ปรับปรุงหลังจาก ทดสอบความสอดคล้องกับข้อมูล เชิงประจักษ์ของรูปแบบแล้ว พบว่า ตัวแปรที่มีปริมาณ ผลรวมของผลทางตรงและผลทางอ้อมต่อขวัญในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับสูงมาก จำนวน 8 ตัวแปร ซึ่งหมายความว่า เมื่อครูมีคะแนนสูงในการรับรู้นโยบายและการบริหารของโรงเรียน มีมนุษยสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน เป็นอย่างดี มีทัศนคติต่อเพื่อนร่วมงานในทางที่ดีอยู่ในโรงเรียนที่มีโอกาสความก้าวหน้าสูงและมีผู้บริหารที่มีบุคลิกภาพในการรับผิดชอบงานอย่างสูง มีลักษณะของการมีอำนาจอิทธิพล มีความมั่นคงทางอารมณ์และสามารถ เข้าสังคมได้ เป็นอย่างดี ลักษณะดังกล่าวข้างต้น จะส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมไปยังขวัญในการปฏิบัติของครูในโรงเรียนนั้น ให้เป็นบุคคลที่มีขวัญที่ดีในการปฏิบัติงาน แต่ถ้าลักษณะดังกล่าว เป็นลักษณะที่กลับกันก็จะส่งผลในทางลบต่อขวัญของครูในการ

ปฏิบัติงาน ซึ่งลักษณะ เช่นนี้บ่งบอกได้ว่า การพัฒนาขวัญในการปฏิบัติงานของครูมัธยมศึกษาสังกัด กรมสามัญศึกษา ในจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น ไม่สามารถกระทำเพียงด้านใดด้านหนึ่ง ควรพิจารณา ปรับปรุงหรือส่งเสริมไปพร้อม ๆ กับหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะด้านที่มีความสำคัญมาก ๆ ในการ พัฒนามาตรฐานขวัญดังนี้

2.1 นโยบายและการบริหาร เป็นตัวแปรที่ส่งผลสูงสุดต่อขวัญในการปฏิบัติงานของครู มัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งสอดคล้องกับที่มิลเลอร์ กล่าวไว้ว่า นโยบายและการบริหารเป็นหัวใจของโรงเรียน (Miller 1965: 175) ผู้บริหารโรงเรียนเป็นบุคคลสำคัญ ในการกำหนดและดำเนินนโยบาย โดยที่นโยบายที่ใช้ในการบริหารในโรงเรียนนั้น ถ้าเป็นนโยบาย ที่ได้รับจากต้นสังกัดหรือแผนงานประจำปี ครูจะมีการชี้แจง ประชุม หรือเผยแพร่นโยบาย เป็นลายลักษณ์อักษรให้คณะครูรับทราบ และในกรณีที่ดำเนินนโยบายของโรงเรียน ครูจะมีการเปิด โอกาสให้คณะครูมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย อภิปราย แสดงความคิดเห็น และยอมรับข้อคิด เห็นที่มีประโยชน์ไปปฏิบัติซึ่งสิ่งเหล่านี้จะทำให้ครู เกิดความรู้สึกว่าตัวเองได้มีส่วนร่วม มีความ เข้าใจในข้อกำหนด และช่วยให้คณะครูพร้อมใจยินดีที่จะนำนโยบายนั้นไปปฏิบัติ นอกจากนี้ ผู้บริหารควรมีการติดตามประเมินผลงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ทราบว่านโยบายใดที่ได้นำไป ปฏิบัติมากน้อยเพียงใด และนโยบายใดที่ไม่ได้รับการปฏิบัติ ทั้งนี้เนื่องจากสาเหตุใด เพื่อจะได้ หาทางปรับปรุงหรือแก้ไขนโยบายดังกล่าว ส่วนการบริหารควรดำเนินให้สอดคล้องกับนโยบาย ที่ได้กำหนดโดยที่ผู้บริหาร ควรมีการควบคุม ดูแล มีการประสานงาน ติดตามการปฏิบัติงานให้ ความช่วยเหลือให้กำลังใจ และประเมินผลงานเพื่อจะได้ทราบว่างานนั้นบรรลุตามเป้าหมายที่ กำหนดไว้หรือไม่ มีอุปสรรค ปัญหาหรือข้อบกพร่องใด ที่ควรปรับปรุงแก้ไขต่อไป

2.2 มุคลิกภาพของผู้บริหาร เป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อขวัญในการปฏิบัติงานของครู มัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดชายแดนภาคใต้อยู่ในระดับสูง และเป็นตัวแปรที่ส่งผล ทางอ้อมต่อขวัญในการปฏิบัติงานผ่านตัวแปรอื่น ๆ ได้แก่ นโยบายและการบริหาร มนุษยสัมพันธ์ กับเพื่อนร่วมงาน โอกาสความก้าวหน้า นั่นก็คือ ผู้บริหารเป็นบุคคลที่สำคัญในการกำหนดนโยบาย และการบริหาร เสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์และส่งเสริมให้ครูในโรงเรียนมีโอกาสก้าวหน้า การ ปฏิบัติงานจะได้ผลดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับผู้บริหาร ซึ่งผู้บริหารจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์ ผ่านการเรียนรู้การฝึกอบรมเป็นอย่างดี และยิ่งไปกว่านั้นผู้บริหารจะต้องมี มุคลิกภาพของการเป็นผู้บริหารทั้ง 4 ด้าน คือ มุคลิกภาพด้านความมั่นคงทางอารมณ์ ด้านการมี อำนาจอิทธิพล ด้านความรับผิดชอบ และด้านการเข้าสังคม ผู้บริหารที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติ หน้าที่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเป็นการบริหารแบบเผชิญหน้า ผู้บริหารโรงเรียนต้องเสี่ยงภัย

อยู่มาก และมีภารกิจที่ยุ่งยากต้องปฏิบัติอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นบุคลิกภาพด้านความมั่นคงทางอารมณ์ จึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่ผู้บริหารควรมีความมั่นคงและมั่นใจในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย มีความสามารถ เป็นที่ยอมรับนับถือจากผู้ร่วมงาน เป็นที่ปรึกษาประสานสัมพันธ์ให้ครูทุกคนร่วมมือในการปฏิบัติงาน เพื่อให้โรงเรียนสามารถทำหน้าที่ในการบริการการศึกษาได้อย่างสมบูรณ์ตามเป้าหมาย และ เนื่องจากผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ตัดสินใจคํ้าปัญหในระดับสูงของโรงเรียน ผู้บริหารจึงควรมี ลักษณะพฤติกรรมที่มีความเชื่อมั่นในตนเองมีอำนาจอิทธิพลในด้านคำพูดหรือคำสั่ง ทั้งนี้เพราะ หัวหน้าสถานศึกษา เป็นผู้มียอำนาจตามกฎหมาย สามารถตัดสินใจสั่งการได้ตามอำนาจหน้าที่ ประกอบ กับในปัจจุบันการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาได้จัดให้มีการบริหารแบบระบบกลุ่มโรงเรียน ผู้บริหาร โรงเรียนมีโอกาสร่วมกันวางแผน แสดงความคิดเห็นในการบริหารโรงเรียนให้ทันสมัยก้าวหน้า อยู่เสมอ บุคลิกภาพอีกด้านหนึ่งคือบุคลิกภาพด้านความรับผิดชอบ เป็นบุคลิกภาพสำคัญที่ควรมีใน ตัวผู้บริหาร ผู้บริหารควรจะได้รับมอบหมายงานทุกอย่างที่ได้ดำเนินการ ตั้งใจและจริงจังในการ ปฏิบัติงานด้วยความขยันอดทน ให้ความพยายามในการแก้ปัญหาอย่างสุดความสามารถ และนอกจากนี้ บุคลิกภาพที่ผู้บริหารที่ปฏิบัติหน้าที่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ควรจะมี คือ บุคลิกภาพด้านการเข้า สัมคม ผู้บริหารควรพยายามสร้างความสัมพันธ์กับครูในโรงเรียน โดยเป็นผู้ประสานสัมพันธ์และเป็น ศูนย์กลางให้ครูทุกคนทุกฝ่ายได้ร่วมงานอย่างจริงจัง มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน และควรสร้างความสัมพันธ์กับสังคมภายนอกโรงเรียน โดยถือว่าโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม พยายาม สร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ผู้บริหารควรมีความรู้ความเข้าใจชุมชนโดยเปิดโอกาสให้ชุมชนได้รับ บริการจากโรงเรียน และเป็นผู้นำชุมชนในการพัฒนาชุมชน กล่าวโดยสรุป บุคลิกภาพทั้ง 4 ด้าน ของผู้บริหาร เป็นสิ่งสำคัญที่ควร เสริมสร้างให้มีขึ้นกับผู้บริหารในจังหวัดชายแดนภาคใต้

2.3 มนุษย์สัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน เป็นตัวแปรที่สำคัญอย่างหนึ่งซึ่งควร เสริมสร้าง ให้อยู่ในสภาพที่ดีในโรงเรียน การ เสริมสร้างมนุษย์สัมพันธ์ของครูที่อยู่ใน โรงเรียนเดียวกันนั้น ตัวครูเอง เป็นบุคคลที่ควรจะหาวิธีดำเนินการ เสริมสร้างได้เป็นอย่างดี หากครูได้ตระหนักถึงความ สำคัญอันนี้ ซึ่งในสภาพความจริงแล้ว หลักการและวิธีการสร้างมนุษย์สัมพันธ์นั้นครูส่วนใหญ่เคยได้รับ การฝึกอบรมมาแล้วจากสถาบันการศึกษา ทั้งในส่วนที่เป็นลักษณะสำคัญพื้นฐานของการเป็นครูที่ดี นอกจาก ตัวของครูเองจะตระหนักและพยายามเสริมสร้างลักษณะดังกล่าวแล้ว ฝ่ายบริหารของโรงเรียน ควรจะได้สนับสนุนด้วยลักษณะต่าง ๆ ตามหลักการสร้างมนุษย์สัมพันธ์ในองค์กร และสิ่งสำคัญ ประการหนึ่งที่ควรจะพิจารณาอย่างยิ่งก็คือ การป้องกันการแตกฉานระหว่างครูในโรงเรียน ผลของ

การสร้างมนุษยสัมพันธ์ดังกล่าวนั้น หากวิธีการเสริมสร้างมีประสิทธิภาพ ครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ก็จะอยู่ในบรรยากาศของการมีสัมพันธ์อันดี มีน้ำใจไมตรี มีความสามัคคี มีความร่วมมือร่วมใจในหมู่คณะ ลักษณะ เช่นนี้จะส่งผลถึงขวัญและการปฏิบัติงานในวิชาชีพของครู

2.4 โอกาสความก้าวหน้า เป็นความต้องการของครูทุกคน เป็นสิ่งสำคัญในการสร้างบำรุงรักษาขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ควรจะหาทางส่งเสริมสนับสนุนความก้าวหน้า ในการเพิ่มพูนความรู้ความสามารถของครูทุกวิถีทาง โดยการส่งเสริมให้ครูได้รับการอบรมหรือมีโอกาสเข้าร่วมสัมมนา และ เปิดโอกาสให้ครูอาจารย์ได้มีโอกาสลาสิกขาต่อ เพื่อช่วยปรับปรุงพัฒนาให้ครูในโรงเรียน เป็นผู้ที่มีสมรรถภาพมีโอกาสได้รับประสบการณ์ที่แปลกใหม่ เพื่อจะได้นำแนวคิดในสิ่งที่ได้พบ เห็นหรือศึกษานำมาปรับปรุงและปฏิบัติให้เกิดประโยชน์แก่โรงเรียน พัฒนาคุณภาพของเยาวชน และ เป็นการเชิดชูสถานภาพของครูให้เป็นที่ยอมรับนับถือ เป็นสิ่งเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานให้มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้การพิจารณาเลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่งหน้าที่การงานให้สูงขึ้นตามความสามารถและความเหมาะสม ให้บำเหน็จรางวัลแก่ผู้ปฏิบัติงานดีให้ความ เป็นธรรมชาติ สิทธิที่ผู้ปฏิบัติงานควรจะได้รับ ปรับปรุงระบบการพิจารณาความดีความชอบให้มีความยุติธรรม และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นโดยยึดหลักคุณภาพและปริมาณของงานที่ปฏิบัติ เพื่อให้ครูที่มีผลงานดีเด่นได้รับผลตอบแทนอย่างเหมาะสม และเป็น เครื่องจูงใจให้คณะครูมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานดียิ่งขึ้น

2.5 ทศนคติคือเพื่อนร่วมงาน เป็นตัวแปรที่สำคัญอีกตัวหนึ่งที่ส่งผลต่อขวัญในการปฏิบัติงานของครูมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เนื่องจากอาชีพครูเป็นอาชีพที่จะต้องทำงานร่วมกัน เป็นหมู่คณะ ประสบการณ์ที่ครูได้รับจากเพื่อนร่วมงาน เช่น การมีมนุษยสัมพันธ์ การทำงานร่วมกัน การยอมรับในบทบาทของผู้ร่วมงาน จะทำให้ครูมีทัศนคติที่ดีหรือไม่ดีคือเพื่อนร่วมงาน ซึ่งการที่ครูมีทัศนคติต่อเพื่อนร่วมงานดีจะช่วยสร้างขวัญดีในการปฏิบัติงาน ดังนั้นในการส่งเสริมให้ครูมีทัศนคติที่ดีต่อเพื่อนร่วมงาน จึงควรสนับสนุนให้คณะครูในโรงเรียนมีความสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้นระหว่าง ผู้บริหารกับคณะครู และครูกับคณะครู เพราะความสัมพันธ์อันดีจะช่วยให้คณะครูมีความใกล้ชิดสนิทสนม มีความเข้าใจซึ่งกันและกัน ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความสามัคคีต่อกัน จะช่วยให้การประสานงานของคณะครูประสบผลดียิ่งขึ้น และนอกจากนี้จะช่วยทำให้ครูมีความรู้สึกสบายใจ มีความมั่นใจในการทำงาน ไม่มีความหวาดระแวง เพื่อนร่วมงาน มีความบริสุทธิ์ใจต่อกัน อันจะส่งผลให้คณะครูปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ และมีกำลังใจขวัญดีในการปฏิบัติงาน

ตัวแปรที่กล่าวมาแล้วนี้ เป็นตัวแปรที่มีความสำคัญมากที่สามารถใช้ เป็นจุดเริ่มต้นในการพัฒนาขวัญในการปฏิบัติงานของครูมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่ในการพัฒนาขวัญในการปฏิบัติงานของครูมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มิใช่พิจารณาปรับปรุงหรือส่งเสริม เฉพาะตัวแปรที่กล่าวมาแล้ว เท่านั้น การจะทำให้การพัฒนาขวัญในการปฏิบัติงานให้ได้ผลอย่างเต็มที่ ควรจะพิจารณาปรับปรุงหรือส่งเสริมทั้งระบบที่ส่งผลต่อขวัญในการปฏิบัติงาน

ข้อเสนอแนะ

ขวัญในการปฏิบัติงาน เป็นสิ่งสำคัญมาก ซึ่งจากข้อค้นพบ พบว่าตัวแปรที่มีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุต่อขวัญในการปฏิบัติงานของครูมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น มีทั้งที่ส่งผลทางตรงอย่างเดียวต่อขวัญในการปฏิบัติงานส่งผลทางอ้อมอย่างเดียวต่อขวัญในการปฏิบัติงาน และส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อขวัญในการปฏิบัติงาน ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ในการพัฒนาขวัญในการปฏิบัติงานของครูมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้ดียิ่งขึ้น และ เพื่อ เป็นการส่งเสริมประสิทธิภาพของการทำงาน ควรปรับปรุง หรือส่งเสริมตัวแปรหลาย ๆ ด้านที่ส่งผลต่อขวัญในการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะในด้านที่มีความสำคัญมากต่อขวัญในการปฏิบัติงาน คือ การปรับปรุงนโยบายและการบริหาร บุคลิกภาพของผู้บริหารด้านความมั่นคงทางอารมณ์ บุคลิกภาพของผู้บริหารด้านการมีอำนาจอิทธิพล บุคลิกภาพของผู้บริหารด้านความรับผิดชอบ และบุคลิกภาพของผู้บริหารด้านการเข้าสังคม การเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานของครู การกระตุ้นส่งเสริมให้ครูมีโอกาสก้าวหน้า และการส่งเสริมให้ครูเกิดทัศนคติที่ดีต่อเพื่อนร่วมงาน ซึ่งการปรับปรุงและส่งเสริมตัวแปรทั้ง 8 นี้ เป็นตัวแปรที่สำคัญ ควรจะได้รับการพิจารณาปรับปรุง เพื่อเป็นจุดเริ่มต้นในการพัฒนาขวัญในการปฏิบัติงานของครู

2. การปรับปรุง เกี่ยวกับผู้บริหาร ผู้วิจัยขอ เสนอแนะไว้ดังนี้

2.1 หน่วยงานที่รับผิดชอบควรมีการจัดการฝึกอบรมและสัมมนาผู้บริหารโรงเรียนอย่างต่อเนืองและทั่วถึง เพื่อให้ได้ผู้บริหารโรงเรียนสามารถปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 หน่วยงานที่รับผิดชอบ สถาบันฝึกอบรมผู้บริหาร และสถาบันการศึกษาที่เปิดสอนวิชาการบริหาร ควรจัดให้มีโครงการฝึกอบรมระยะสั้นใน เนื้อหาวิชาที่ เห็นว่ามีความจำเป็นสำหรับผู้บริหาร เช่น การสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน หลักมนุษยสัมพันธ์ นโยบายและการบริหารงานภายในโรงเรียน เป็นต้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาตัวแปรต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์ในรูปที่เป็นสาเหตุต่อขวัญในการปฏิบัติงานของบุคคลที่ประกอบอาชีพต่าง ๆ เช่น ข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ พนักงานในหน่วยงานเอกชน ครูอาจารย์ที่สอนในระดับประถมศึกษา อาชีวศึกษา และมหาวิทยาลัย เพื่อหาผลสรุปว่ามีตัวแปรอะไร เป็นสาเหตุต่อขวัญในการปฏิบัติงานที่สำคัญ อันจะ เป็นแนวทางในการบำรุงและพัฒนาขวัญของผู้ปฏิบัติงาน ให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. ควรศึกษาหาผลสรุปในกระบวนการของนโยบายและการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาที่สามารถนำมาใช้ในการบริหารให้บรรลุ เป้าหมายและส่งเสริมให้เกิดขวัญในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน
3. ควรมีการศึกษาถึงระยะเวลาดำรงตำแหน่งของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาที่เหมาะสม เพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานของผู้บริหาร และสร้างขวัญที่ดีแก่คณะครู
4. ควรมีการศึกษาตัวแปรต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์ในรูปที่เป็นสาเหตุต่อความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานของครูมัธยมศึกษา ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อจะได้สรุปการวิจัยในด้านการนำไปปฏิบัติได้มากยิ่งขึ้น
5. ควรมีการศึกษาตัวแปรต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์ในรูปที่เป็นสาเหตุของทัศนคติต่อวิชาชีพของครูมัธยมศึกษา ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อจะได้ นำผลการศึกษามาประกอบการพิจารณาปรับปรุงและพิจารณาขวัญในการปฏิบัติงานของครูมัธยมศึกษา ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้ดียิ่งขึ้น